

Posudek diplomové práce

Jiří Chmelař, Kreditní politika Maxmiliána II. (1564-1576) se zvláštním zřetelem k Čechám, ÚČD FF UK 2007, 132 s.

Téma předložené diplomové práce je nesporně vítaným obohacením bohaté škály monografií, studií a článků věnovaných rozmanitým stránkám života v předbělohorských Čechách. Přitom nelze přehlédnout její časové vymezení období vlády Maxmiliána II., které se z nejrůznějších důvodů netěší takovému zájmu badatelů jako doba Ferdinanda I. a Rudolfa II. Tak se stává práce přirozeně ještě vítanější a podobně je tomu s jejím obsahovým vymezením. Vždyť od vydání poslední velké práce komplexně věnované kreditní politice českých panovníků v 16. století, jak autor správně v úvodu konstatuje, uplynulo již téměř šedesát let a současná česká historiografie věnuje pozornost spíše úvěrovým transakcím příslušníků jednotlivých společenských vrstev než samotného panovníka. Přednosti práce však spatřuji i v její pramenné základně a v neposlední řadě i v autorem zvolené formě zpracování.

Práce je členěna po krátkém úvodu do čtyř kapitol, věnovaných hodnocení pramenů a literatury (s. 6-13), hospodářství a finanční politice raněnovověkého království (s. 14-62), tureckému tažení do Evropy "přední val a štít křesťanstva" (s. 63-94) a příkladu raněnovověkých věřitelek Elišce z Landštejna na Tuchorazi a Magdaleně Kropáčové z Brodějovic (s. 95-114). Následuje stručný závěr (s. 115-118), přílohy – prepisy konceptu pověření pro jednání o půjčce, konceptu dopisu pro šlechtu, aby se dostavila k jednání, a konceptu jistiny (všechny písemnosti z roku 1566) (s. 119-121), soupis zkratek (s. 122), soupis použitých pramenů a literatury (s. 123-131) a anglické resumé (s. 132). Nejrozsáhlejší kapitola o hospodářství a finanční politice raněnovověkého království je dále členěna do osmi podkapitol, v nichž autor podává nástin finančních poměrů koruny před zřízením české komory 25. března 1527, rozebírá první instrukci pro komoru a hospodářské poměry království v prvních letech po nástupu Ferdinanda I., instrukci z roku 1530 a fungování české komory v obdobích do roku 1547 a dále do konce vlády Ferdinanda I. a v letech vlády Maxmiliána II. Všímá si vzniku a fungování dvorské komory, pojednává o půjčce jako významném fenoménu života středověkého a raněnovověkého člověka, nastiňuje složitost měnových a mincovních poměrů 2. poloviny 16. století. Podrobněji do čtyř částí je členěna i kapitola Turecké tažení do Evropy. Autor shrnuje historii osmanského nebezpečí, všímá si zajištění tzv. vojenské hranice, probírá průběh tažení roku 1566 a vztah českých zemí k němu.

Uvedené názvy kapitol a podkapitol naznačují provázanost autorova sledování vlastního tématu v užším slova smyslu – královského úvěru – s širší problematikou, která byla s úspěchem či neúspěchem kreditní politiky panovníka spojena. Vždyť to byla držba peněz, která dle slov Jiřího Chmelaře "umožňovala suverénovi velkorysou reprezentaci, zahraniční i domácí politiku, možnost ochrany, či naopak rozšíření vlastního panství" (s. 3). Zvolené příklady, zvláště zajištění potřebných financí pro válečné účely, jsou velmi charakteristické. Současně ukazují i rozdílný přístup jednotlivých složek české stavovské společnosti k požadavkům panovníka, v němž se promítají rozdíly jejich politických postojů i odlišnosti ekonomického postavení. Průkaznými konkrétními čísly je pak vyjádřen podíl českých zemí na zajištění potřebných financí formou odváděných berní, pomocí, sbírek atd. Autorovi se však podařilo kromě těchto sumárních údajů shromáždit řadu detailních dílčích údajů, které konkretizují celkovou situaci a vybízejí k jejich dalšímu sledování v širším kontextu s ekonomicko-sociální situací. Platí to především o poskytování peněz městy a jejich obyvateli. Podrobným sledováním půjček Elišky Svitákové z Landštejna a Magdaleny Kropáčové z Brodějovic postihl průběh složitých jednání při vymáhání dlužných částek, charakterizoval úlohu a postavení rukojmích. Oba případy dobře dokumentují i úlohu české komory, jejímuž vnitřnímu uspořádání a fungování věnuje autor pozornost v 2. kapitole své práce.

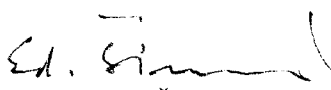
Předložené zpracování je výsledkem nepochybně pilného autorova studia zachovaných písemností z fondů Staré manipulace a České dvorské komory v Národním archivu ČR a Knih habsburské Dvorské pokladny (Hofzählamtsbücher) a Pamětních knih (Gedenkbücher) ve vídeňském Finanz- und Hofkammerarchivu. Využil tak spektrum pramenných zdrojů, z nichž zahraniční byly českými historiky zatím vytěženy jen minimálně. V tom je jeden z jeho přínosů. Přitom si uvědomuje, že Knihy habsburské dvorské pokladny na hlubší zpracování teprve čekají (s. 7). Podobně zmiňuje jiný úkol budoucího bádání, ověřit porovnáním s městskými knihami oprávněnost výmluv měst, že panovníkovi nemohou poskytnout potřebné půjčky v souvislosti s tažením v roce 1566 (s. 76), a skromně poznamenává, že "předložená práce nemohla postihnout všechny nuance procesů, jichž se zmíněná doba týká" (s. 115 – připomíná především kreditní záležitosti Maxmiliána II. před rokem 1564, zvláště všeobecné půjčky v souvislosti s koupí pardubického panství v roce 1560, korunovační cestou do Frankfurtu nad Mohanem v roce 1562 a z pozdější doby půjčku k zajištění finančních prostředků pro panovníkovu cestu a pobyt na říšském sněmu ve Špýru roku 1570, či finance pro královskou kandidaturu v Polsku). Prokazuje tak, že s problematikou studia kreditní politiky daného období je širě seznámen, a lze doufat, že jí bude nadále věnovat pozornost. Za

svůj budoucí úkol považuje i edici instrukcí české komoře z let 1562 a 1571, které se mu podařilo objevit.

Z výše napsaného snad dostatečně vyplývá, že předloženou práci hodnotím velmi pozitivně. Přináší nová zjištění a podněty. Autor se sice nevyvaroval drobných nedopatření, především stylistického rázu (přehlédnout by si zasloužily i některé číselné údaje – např. náklady na vojáky s. 49, 50, 66 se různí; tabulky v textu by měly být číslovány; s. 77 – chybí bližší údaje, v čem se liší zjištění V. Pickové o hodnotě nuceného úvěru), a některé formulace týkající se mincovních systémů 2. poloviny 16. století a cenové revoluce (s. 58-62) by si zasloužily podrobněji rozvést a upřesnit včetně tabulek (srovnání cen v letech 1525 a 1570 /s. 61/ je z metodického hlediska více než problematické; sotva lze přijmout formulaci, že vznik míšeňských grošů je spojen s mincovní reformou Jiříka z Poděbrad /s. 58, pozn. 284/). Nutno vzít v úvahu, že běžné ani hrubé minci nebyla vyhrazena uzavřená sféra oběhu. V platebním styku se uplatňovaly společně, vedle sebe. Z hlediska kreditní politiky je otázkou, zda v zemi byl dostatek kvalitního oběživa ať domácího nebo zahraničního původu. Odpověď na tuto otázku je však více než složitá a sotva je možné ji žádat v rámci předložené práce.

Diplomovou práci Jiřího Chmelaře vřele doporučuji k oponentnímu řízení.

V Praze dne 3. září 2007

PhDr. Eduard Šimek, CSc.